

ΘΕΑΤΡΙΚΟ

Κανένας δέν μπορεί νά ἀρνηθεῖ ὅτι οἱ τρεῖς Ἱεράρχες μποροῦν νά σταθοῦν ὁδηγοί τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Αὐτοί περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον ἀντιμετώπισαν τόν ἄνθρωπο μέ ἕναν τρόπο ἀκριβῆ καί ὑπεύθυνο. Τόν εἶδαν ὡς ἕνα ὄν μέ ἀπεριόριστη ἀξία, πλασμένο ἀπό τόν Θεό γιά νά γίνει Θεός! Δέν τόν μελέτησαν μόνο μέ τή θεωρία, τόν βοήθησαν καί μέ τήν πράξη. Ἡ ζωντανή, ὀλοκληρωμένη καί ἀναγεννημένη προσωπικότητά τους περιέλαβε τόν ἄνθρωπο ὡς σύνολο. Τόν ἄνθρωπο μέ ὅλες τίς ἀξίες του: παιδεία, τέχνη, ἐργασία, κοινωνικότητα, οἰκογένεια, πατρίδα. Ἀγάπησαν ὅ,τι ὠραῖο καί ἀληθινό ὑπάρχει στόν ἄνθρωπο. Καί μάλιστα, ἰδιαιτέρως στόν νέο ἄνθρωπο. Τό παιδί. Τόν μαθητή μας. Γι' αὐτό καί ἡ διδασκαλία τους εἶναι πολύτιμη σέ μᾶς πού καθοδηγοῦμε τόν σύγχρονο νέο ἄνθρωπο.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ

«ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΩΝ»

Σήμερα 1 Σεπτεμβρίου, ἀρχή τοῦ σχολικοῦ ἔτους 2016-2017 καί ὥρα 9.00 π.μ. συνήλθε στήν πρώτη τακτική του συνεδρίαση ὁ Σύλλογος Διδασκόντων τῶν Ἐκπαιδευτηρίων μας «Ἑλληνοχριστιανική Παιδεία» τόν ὁποῖο ἀποτελοῦν οἱ Διδάσκαλοι:

Βασίλειος, Ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας, ὁ ἐπονομαζόμενος Μέγας

Γρηγόριος, Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἐπονομαζόμενος Θεολόγος καί

Ἰωάννης, Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἐπονομαζόμενος Χρυσόστομος

καί ἀφοῦ διαπιστώθηκε ἡ νόμιμη ἀπαρτία, ἀρχισε ἡ συνεδρίαση.

Τόν λόγο πήρε πρώτος ο Βασίλειος και είπε τά εξής:

Άγαπητοί συνάδελφοι, μιά και βρισκόμαστε στην αρχή τής νέας εκπαιδευτικής περιόδου, νομίζω πώς καλό θά ἦταν νά χαράξουμε τίς βασικές ἀρχές τοῦ παιδαγωγικοῦ καί διδακτικοῦ μας ἔργου.

Ἄς μήν ξεχνᾶμε ὅτι σκοπός τής ἀγωγῆς εἶναι νά καταστήσει τόν ἄνθρωπο ἀντάξιο τής θείας καταγωγῆς του, ἀλλά καί τοῦ θείου προορισμοῦ του. Ὅχι μόνο νά γίνει ἰσχυρή προσωπικότητα γιά νά δράσει καί νά προσφέρει στήν κοινωνία, ἀλλά καί νά κατασταθεῖ «συμπολίτης τῶν ἁγίων καί οἰκεῖος τοῦ Θεοῦ». Ἡ ὁμοίωση πρὸς τόν Θεό καί τελικά ἡ θέωση πρέπει νά εἶναι ἡ κύρια ἐπιδίωξη τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς καί τῆς ἀγωγῆς του. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ κάθε ἄνθρωπος, καί ὁ μικρός μαθητής μας ἐν προκειμένῳ, εἶναι «θεός κεκελευσμένος». Εἶναι «τό μόνον τῶν ζῶων θεόπλαστον», εἶναι «φυτόν οὐράνιον», εἶναι «ὁμοδίαιτος τῶν ἀρχαγγέλων καί φωνῆς θείας ἀκροατής», εἶναι «τῶν ἐπὶ γῆς ζῶων τό τιμιώτατον, τό μετὰ τούς ἀγγέλους ἐν λογικοῖς τεταγμένον», εἶναι «ὁ εἰκόνι Θεοῦ τετιμημένος».

Ἐπίσης, ποτέ δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε πόσο εὐπλαστη καί ἀπαλή εἶναι ἡ παιδική ψυχὴ καί μαλακὴ σάν τό κερὶ. Τά μαθήματα ἀρετῆς πού θά ἐντυπωθοῦν στό παιδί ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία εἶναι ἀνεξάλειπτα.

Συνεχίζει ὁ Χρυσόστομος:

Συμφωνῶ ἀπολύτως. Γιατί ἂν στήν ψυχὴ πού ἀκόμη εἶναι μαλακὴ καί τρυφερὴ ἐντυπωθοῦν τά καλὰ διδάγματα, τότε κανένας δέ θά μπορέσει, ποτέ, νά τά ξεριζώσει. Καί κανένας μὴ μοῦ λέγει ὅτι τά παιδιά δέν πρέπει νά ἀσχολοῦνται μὲ τά ἱερά θέματα καί διδάγματα· διότι ὄχι μόνον ἔπρεπε νά ἀπασχολοῦνται μὲ αὐτά, ἀλλά καί μόνον αὐτά ἔπρεπε νά σπουδάζουν... Καί διότι αὐτὴ κυρίως ἡ ἡλικία τέτοια χρειάζεται μαθήματα. Διότι, λόγω τοῦ ὅτι εἶναι ἀπαλή, γρήγορα δέχεται μέσα της τά λεγόμενα, ὡσάν αὐτά πού ἀκούει νά ἐντυπώνεται ἡ σφραγίδα στό κερὶ. Ἐξάλλου τότε, στήν παιδικὴ ἡλικία ἀρχίζει ὁ βίος νά ἀποκλίνει εἴτε στήν κακία εἴτε στήν ἀρετή. Ἄν λοιπὸν κανεὶς ἀπ' αὐτό τό ξεκίνημα καί τά πρόθυρα τῆς ζωῆς

ἀπομακρύνει τὰ παιδιὰ ἀπό τήν πονηρία καί τὰ χειραγωγήσει στήν ἄριστη ὁδó, θά στερεώσει στό ἐξῆς σάν σέ συνήθεια κάπως καί φύση τῆς ἀρετῆς· μέ τή θέλησή τους ἐπομένως δέ θά μεταβληθοῦν εὐκόλα πρὸς τό χειρότερο, ἐφόσον αὐτή ἡ συνήθεια θά τὰ ἐλκύει πρὸς ἐργασία τῶν ἀγαθῶν. Ἔτσι θά γίνουν πιό σεβαστοί ἀπό ἐμᾶς καί χρησιμότεροι στά θέματα τῆς πολιτείας, ἀφοῦ θά ἐπιδεικνύουν τὰ χαρίσματα τῶν πρεσβυτέρων στή νεανική τους ἡλικία. Ἐξάλλου, ποιά μεγαλύτερη τέχνη ὑπάρχει ἀπ' αὐτή, τί μπορεῖ νά ἐξισωθεῖ μέ τό νά ρυθμίζεις τήν ψυχή καί νά διαπλάθεις τόν νοῦ ἑνός ἀνθρώπου;

Τόν λόγο παίρνει ὁ Γρηγόριος:

Ἡ ἀγωγή εἶναι τέχνη τῶν τεχνῶν καί ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν καί ἔχει σκοπὸ νά δώσει στήν κοινωνία καλοὺς χριστιανούς. Κυρίως ὁμως σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶναι «νά τηρηθεῖ ἡ εἰκόνα καί νά ἐξομοιωθεῖ πρὸς τό ἀρχέτυπον».

Ἰωάννης: Ναί, ἀλλά νά μήν ξεχνᾶμε ποτέ ὅτι ἡ ἀγωγή, λόγω τῆς ἀστάθειας πού χαρακτηρίζει τὰ παιδιὰ καί τοὺς νέους, δέν ἔχει ἄμεσα ἀποτελέσματα. Οἱ στόχοι της εἶναι μακροπρόθεσμοι. Ὁ παιδαγωγὸς βλέπει περισσότερο τό μέλλον τοῦ παιδιοῦ καί λιγότερο τό παρόν. Γι' αὐτό καί δέν παρασύρεται, οὔτε ἀπογοητεύεται ἀπό τίς τωρινές παρεκτροπές τοῦ παιδιοῦ, ἀλλ' αἰσιοδοξεῖ πάντοτε καί ἐλπίζει. Ὁ καλὸς παιδαγωγὸς σπέρνει ταπεινά καί μέ ὑπομονή τόν σπόρο τοῦ καλοῦ καί ἀναθέτει τήν καρποφορία στήν καλή θέληση τοῦ παιδιοῦ, στήν πάροδο τοῦ χρόνου καί στή χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ἄς δοῦμε ὁμως τώρα πῶς θά γίνει ἀποδοτική ἡ διδασκαλία μας. Τό νά ἀγαπᾶ ὁ δάσκαλος τόν μαθητή, τό «φιλεῖν καί φιλεῖσθαι» εἶναι τό κύριο στοιχεῖο πού κάνει ἀποδοτικὴ τὴ διδασκαλία. Νομίζω, ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, ὅτι πρέπει νά ξεπεράσουμε σέ φιλοστοργία τοὺς φυσικοὺς πατέρες! Ὁ λόγος μας πρέπει νά εἶναι ἀνθρώπου πού διδάσκει μᾶλλον παρά ἐλέγχει, πού παιδαγωγεῖ παρά τιμωρεῖ, πού βάζει τάξη παρά πού διαπομπεύει, πού διορθώνει παρά πού ἐπεμβαίνει στή ζωή

του μαθητή. Τό κάθε παιδί ἄς τό ἀντιμετωπίζουμε μέ διαφορετικό σύστημα ἀγωγῆς, ἀφοῦ εἶναι μιά ξεχωριστή προσωπικότητα. Ἡ σχέση παιδαγωγοῦ-μαθητῆ εἶναι μιά σχέση ἐλευθερίας καί δημιουργίας. Ὅφείλουμε νά σεβόμαστε πρώτιστα ἐμεῖς τό δῶρο τῆς ἐλευθερίας, πού χάρισε ὁ Δημιουργός στά παιδιά καί νά μή φυλακίζουμε τίς ἀνησυχίες τους.

Γρηγόριος: Ἡ Παιδεία πρέπει νά εἶναι δρόμος ἀπελευθέρωσης καί ὄχι δουλείας, ὄχι καθημερινός θάνατος καί μιζέρια! Ἄς κάνουμε τήν Παιδεία ὄπλο δικαιοσύνης καί ὄχι θανάτου, Ἑλληνοχριστιανικά γράμματα.

Χρυσόστομος: Ἄς μήν ξεχνᾶμε ὅτι δέ σφυρηλατοῦμε χάλκινα ἀντικείμενα, τά ὅποια δέχονται παθητικά τά χτυπήματα τοῦ σφυριοῦ καί τά ὅποια θά βρεῖ ὁ τεχνίτης στήν κατάσταση στήν ὁποία τά ἄφησε. Σφυρηλατοῦμε ψυχές, οἱ ὁποῖες δέχονται ἢ δέ δέχονται τή διδασκαλία καί ἀντιδροῦν ποικιλοτρόπως. Κατά συνέπεια, ἄλλα πρέπει νά προσφέρουμε στή μιά περίπτωση, ἄλλα στήν ἄλλη. Ἄλλα στό πρῶτο στάδιο τῆς μαθήσεως, ἄλλα στά ἐπόμενα.

Βασίλειος: Ἡ προσθήκη τῶν νέων γνώσεων πρέπει νά γίνεται σιγά σιγά καί σύμμετρα. Νά προχωροῦμε ἀπό τά ἀπλούστερα στά δυσκολότερα, ἀφοῦ εἶναι δύσκολο νά διδαχθεῖ κανεῖς τά μεγάλα πρὶν ἀπό τά μικρά.

Γρηγόριος: Ναί, ἄλλά νά λάβουμε ὑπόψη μας καί τή διαφορετικότητα τοῦ κάθε μαθητή μας. Ὅπως καί στίς ἀρρώστιες τοῦ σώματος, δέ δίνει ὁ γιατρός τό ἴδιο φάρμακο σέ ὅλους, ἔτσι καί στίς ψυχές, μέ ξεχωριστό λόγο καί τρόπο ἀγωγῆς νά τούς ἀντιμετωπίσουμε.

Βασίλειος: Νά γίνεται μέ εὐχάριστο τρόπο ἡ διδασκαλία μας. Μάθημα πού γίνεται μέ τό ζόρι, δέν μπορεῖ ν' ἀφήσει τίποτε, ἄλλά ἐκεῖνα πού διδάσκονται μέ χάρη καί

ευχαρίστηση μπαίνουν στις ψυχές τῶν παιδιῶν μας, παραμένουν γιά μεγάλο χρονικό διάστημα στόν νοῦ τῶν μαθητῶν μας.

Χρυσόστομος: Νά χρησιμοποιοῦμε τήν ἀρχή τῆς ἐποπτείας καί ἐποπτικά μέσα. Νά μή χρησιμοποιοῦμε γενικότητες, ἀλλά μέ παραδείγματα νά διασαφηνίζουμε τά ὅσα διδάσκουμε. Νά διδάσκουμε ἐποπτικῶς, διότι τά πράγματα εἶναι πιά ἰσχυρά ἀπό τά ὀνόματα, ἀφοῦ ὕστερα ἀπό τά πράγματα δόθηκαν τά ὀνόματα. Γιατί τίποτε δέν εἶναι ψυχρότερο ἀπό τόν δάσκαλο, πού μόνο μέ τά λόγια φιλοσοφεῖ.

Βασίλειος: Ὁ μαθητής εἶναι ἀνάγκη νά βάζει τό χέρι του στό ἔργο. Νά ἔρχεται στήν αἴθουσα μέ ἐνδιαφέρον γιά τήν ἐξέταση τῶν προβλημάτων καί νά συμμετέχει στό ἀγώνισμα τοῦ μαθήματος. Νά διεγείρει τό πνεῦμα του, ὥστε νά θέτει ὑπό ἔλεγχο καθετί πού διδάσκεται, νά τόν ἐνθαρρύνει δέ ὁ διδάσκαλος νά συνεχίσει μόνος του τήν ἔρευνα γιά τήν ἀνεύρεση τῆς ἀλήθειας, γιατί ὅ,τι μέ κόπο ἀποκτᾶ καθείς, αὐτό καί μετά χαρᾶς ἀποδέχεται καί ἐπιμελῶς διαφυλάττει.

Ἰωάννης: Ἄριστη εἶναι ἡ διδασκαλία ὅταν ὁ δάσκαλος ἐπαναλαμβάνει τή διδασκαλία του ὡσότου γίνει καταληπτή. Δέν παραδίδουμε μεμιᾶς τά πάντα, ἀλλά τά ἐπαναλαμβάνουμε γιά νά ἐντυπωθοῦν καλύτερα στόν νοῦ τῶν μαθητῶν μας. Οὔτε πολλή ὕλη νά τά φορτώνουμε, γιατί θά εἶναι πολύ δύσκολο νά τά θυμοῦνται ὅλ' αὐτά. Ἀλλά καί γιατί ὑπάρχει φόβος νά γίνουν λιγότερο ἐνεργητικοί καί περισσότερο νωθοί ἀπό τίς δυσκολίες πού θά συναντήσουν.

Γρηγόριος: Δέν εἶναι πιά ὠφέλιμη ἡ ραγδαία βροχή ἀπ' ἐκείνη πού πέφτει ἤρεμα, γιατί ἡ μιά μέ τήν ὀρμητικότητά της παρασύρει τό ἔδαφος, ἐνῶ ἡ ἄλλη εἰσχωρεῖ βαθιά σ' αὐτό, φτάνει στίς ρίζες καί τό καθιστᾶ γόνιμο.

Βασίλειος: Ἄς μιμηθοῦμε τούς οἰκοδόμους, πού ὅταν κτίζουν μιάν οἰκοδομή, ἀφοῦ

θέσουν τά θεμέλια, τοποθετοῦν τούς λίθους."Ἔτσι ἄς οἰκοδομήσουμε καί τό πνεῦμα.

"Ἐνα πολύ σοβαρό θέμα πού πρέπει νά συζητήσουμε εἶναι τό πῶς θά ἀντιμετωπίσουμε τίς προβληματικές συμπεριφορές τῶν μαθητῶν μας. Κάθε σφάλμα χρειάζεται διαφορετική ἀντιμετώπιση."Ἄλλοτε εἶναι καιρός γιά ταπεινοφροσύνη, ἄλλοτε γιά ἐξουσία, ἄλλοτε γιά ἔλεγχο, ἄλλοτε γιά παρηγοριά, πότε γιά καλωσύνη καί πότε γιά ἀποστομία κ.λπ.

Γρηγόριος: "Ὅπως στά σώματα δέν προσφέρεται ἡ ἴδια τροφή καί τά ἴδια φάρμακα, ἔτσι καί τά ἑλαττώματα τῶν ἀνθρώπων, δέν ἀντιμετωπίζονται μέ τόν ἴδιο τρόπο. Ἄλλοι εἶναι ὀκνηροί καί δυσκίνητοι, ὁπότε χρειάζεται νά τούς κεντρίζουμε, ἐνῶ ἄλλοι εἶναι θερμόαιμοι καί βιαστικοί, ὁπότε χρειάζονται χαλινάρι."Ἄλλους ὠφελεῖ ὁ ἔπαινος καί ἄλλους ἡ ἐπίπληξη, ὅταν καί τά δύο γίνονται τήν κατάλληλη στιγμή. Ἄλλους διορθώνει ἡ παρηγοριά καί ἄλλους ἡ ἐπίπληξη.

Ἰωάννης: Ἀρχή τῶν τιμωριῶν πρέπει νά εἶναι τό μέτρο καί ἡ σύνεση, ὄχι ἡ ἀκρότητα καί ἡ ὑπερβολή. Ἄν δεῖς παράβαση τοῦ παιδιοῦ, νά τό τιμωρεῖς, ἄλλοτε μέν ἀτενίζοντας αὐτό μέ βλέμμα αὐστηρό, ἄλλοτε λέγοντας πικρά κι ἐπιτημητικά λόγια καί ἄλλοτε μέ λόγια καλά καί ὑποσχέσεις. Ἀκόμη, ἂν μιλήσεις μία φορά καί δέν πείσεις, κι ἂν συμβουλέψεις καί δεύτερη καί τρίτη καί πολλές φορές, μήν ἀποκάμεις νά ἐπαναλαμβάνεις τά ἴδια λόγια, χωρίς ὅμως δυσαρέσκεια, ἀλλά χαριτολογώντας. Ὁ καλός δάσκαλος δέν κραυγάζει, δέν ὀργίζεται, δέν ἀποθηριώνεται· ἔχει ὑπομονή, ἐπιμονή καί ἐγκαρτέρηση. Δέ σέ ἔπεισα σήμερα, αὔριο ἴσως τά καταφέρω, ἄς ποῦμε στούς μαθητές μας. Ἀλλά ἂν ὄχι αὔριο, μπορεῖ καί μεθαύριο ἢ καί τήν ἐπομένη ἴσως. Αὐτός πού σήμερα ἄκουσε καί περιφρόνησε, ἴσως αὔριο ν' ἀκούσει τή διδασκαλία μας καί νά τήν ἀποδεχτεῖ."Ἡ κι ἀκόμη μετά ἀπό πολλές ἡμέρες νά προσέξει τά ὅσα τοῦ εἶπαμε. Γιατί καί ὁ ψαράς πολλές φορές κατά τή διάρκεια τῆς ἡμέρας ἄδεια ἀνεβάζει τά δίκτυα του καί τό ἀπόγευμα λίγο

προτοῦ ἐπιστρέψει τό λιμάνι πιάνει τό ψάρι πού ὅλη τήν ἡμέρα τοῦ ξέφευγε. Κι ὁ γεωργός ἀκόμη, ἐάν γιά χάρη τῶν κακῶν καιρικῶν συνθηκῶν πού τυχόν καί μιά καί δυό καί πολλές φορές καθημερινά προκύπτουν παρατήσει τή δουλειά του, ἀπό τήν πείνα θά πεθάνουμε ὅλοι.

Κι ἴσως μέ ρωτήσετε: Πῶς θά τό ἐπιτύχουμε αὐτό; Κι ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι, ἄνθρωποι εἴμαστε καί μπορεῖ νά θυμώσουμε. Ὁ δάσκαλος προπάντων πρέπει νά διδάσκει καί νά παιδαγωγεῖ μέ πραότητα, διότι μία ψυχή πού ἔχει ἀνάγκη νά μάθει, δέν εἶναι δυνατό νά μάθει κάτι ὠφέλιμο ὅταν αὐτό προσφέρεται μέ θρασύτητα καί ἐριστικότητα. Ἀκόμη κι ἂν ἔχει τή διάθεση νά προσέξει θά αισθανθεῖ δύσκολα καί δέ θά μάθει τίποτε. Ἐκεῖνος πού θέλει νά μάθει κάτι ὠφέλιμο, πρὶν ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα πρέπει νά διάκειται εὐμενῶς πρὸς τόν δάσκαλο. Ὅπως εἶναι γνωστό, κανεὶς δέν αισθάνεται εὐχάριστα ἀπέναντι σ' ἐκεῖνον πού βρίζει μέ θράσος.

Βασίλειος: Νά ἐλέγχουμε μέ πολλή περίσκεψη, γιά νά μὴν καταλήξουμε στό ἀντίθετο ἀποτέλεσμα. Νά μὴν εἴμαστε αὐστηροὶ στίς ἐπιτιμήσεις μας καί νά μὴν ἐλέγχουμε ἀμέσως καί μέ ἐμπάθεια, οὔτε νά καταδικάζουμε τόν ἄλλο γιά μικρά σφάλματα σάν νά εἴμαστε οἱ ἴδιοι ἀκριβοδίκαιοι. Ἐγὼ κρίνω ὅτι κάνει τό ἴδιο σφάλμα κι ἐκεῖνος πού δέν ἐπιπλήττει τούς σφάλλοντες καί ἐκεῖνος πού εἶναι ὑπερβολικός στίς τιμωρίες.

Γρηγόριος: Στόν φόβο ἄς ἀναμίξουμε τήν ἠπιότητα. Νά μετριάσουμε τήν ἀπειλή μέ τήν ἐλπίδα. Γνωρίζω πῶς ἡ καλωσύνη ἐπιτυγχάνει πολλά και παρακινεῖ στήν ἀνάλογη ἀνταπόδοση.

Ἰωάννης: Κι ἂν ἀκόμη οἱ ἔπαινοι δέν εἶναι ἀπολύτως δίκαιοι, χρησιμοποιοῦνται κατ' οἰκονομίαν, διότι προετοιμάζουν τό ἔδαφος γιά ν' ἀκολουθήσουν τά λόγια μας. Διότι ἐκεῖνος πού ἀπό τήν ἀρχή ἀπευθύνει συστάσεις πού δυσαρεστοῦν, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά μὴν τόν ἀκοῦν οἱ ἀδύνατοι κατὰ τή θέληση. Γενικά, τίς προτροπές

πρός τό καλό νά τίς κάνουμε μαζί μέ έπαίνους, διότι ἔτσι γίνονται καί εὐπρόσδεκτες, ὅταν δηλαδή ὑποκινοῦμε τό ζῆλο αὐτῶν τῶν ἴδιων πού συμβουλευόμαστε. Πές του, γιά παράδειγμα, ἕναν μικρό ἔπαινο, πού μπορεῖς νά πλέξεις ἀπό τά ἄλλα προτερήματα πού ἔχει. Ἔτσι, ἀφοῦ τόν περιβάλλεις μέ θερμά λόγια, προχώρησε στή θεραπεία τῆς πληγῆς... Κατηγόρησε τό ἀνθρώπινο γένος, στό ὁποῖο ἀνήκουμε ὅλοι, τόνισε ὅτι ὅλοι ζοῦμε μέσα στήν ἀμαρτία... Ἐπειτα, ὅταν συμβουλευεῖς, νά μή διατάξεις, ἀλλά νά συμβουλευεῖς ἀδελφικά. Καί ἀφοῦ μέ ὅλα αὐτά καταπραῦνεις τή φλεγμονή καί ἀνακουφίσεις τόν πόνο, πού θά προκαλέσει ὁ ἔλεγχος πού θά ἀκολουθήσει..., καί τόν παρακαλέσεις νά μή θυμώσει, τότε ἄνοιξε τήν πληγή, φανέρωσε, δηλαδή, τό σφάλμα του, ἀλλά μέ τέτοιο τρόπο, ὥστε οὔτε νά τόν καταπιέξεις, γιατί θά ἀντιδράσει καί θά φύγει, οὔτε νά τόν ἀποκοιμίζεις, γιατί τότε θά δείξει ἀδιαφορία καί περιφρόνηση. Διότι ἂν δέν ἐνεργήσεις ἀποτελεσματικά, δέ θά πετύχεις τίποτε· ἂν πάλι ἐλέγξεις μέ σφοδρότητα, θά τοῦ δώσεις ἀφορμή νά ἀγανακτήσει καί νά φύγει. Γι' αὐτό καί μετά ἀπό ὅλα αὐτά, ὅταν πρόκειται νά ἐλέγξεις, νά συνδυάζεις τούς ἐλέγχους καί πάλι τόν ἔπαινο.

Νά δώσουμε πολλή σημασία στήν ἐνθάρρυνση. Ἐκεῖνος πού δέν κατόρθωσε ἀπολύτως τίποτε, γίνεται ὀκνηρός καί χάνει γρήγορα τό θάρρος του. Ἐκεῖνος ὅμως πού συνειδητοποίησε ὅτι ἐκτέλεσε μέ ἐπιτυχία ἔστω μία ἐντολή, παίρνοντας ἀπ' αὐτή θάρρος, θά προχωρήσει μέ μεγαλύτερο ζῆλο πρὸς τήν πραγματοποίηση καί τῶν ὑπολοίπων.

Ὅσο γιά τίς τιμωρίες, πρέπει νά ἐξετάζουμε μέ μεγάλη ἀκρίβεια καί νά μήν καταδικάζουμε αὐτούς πού σφάλλουν μόνο ἀπό ὅσα ἀκούσαμε, οὔτε νά βγάζουμε ἀποφάσεις χωρίς ἀποδείξεις. Δέν εἶναι μικρή παρηγοριά τό νά γνωρίζεις καί νά συναισθάνεσαι ὅτι τιμωρεῖσαι δίκαια.

Βασίλειος: Κυρίως δέν πρέπει νά ὀργιζόμαστε ἐναντίον ἐκείνων πού σφάλλουν, διότι αὐτό δείχνει ἐμπάθεια. Ἰδιαίτερα νά προσέχουμε νά μή γινόμαστε πιό αὐστηροί ὅταν ἔχουν προσβάλλει ἐμᾶς τούς ἴδιους.

Ίωάννης: Κι όπωςδήποτε ἄς εἴμαστε φειδωλοί στίς τιμωρίες. Ἐάν τό παιδί μάθει νά παιδαγωγεῖται μόνο μέ τήν τιμωρία, θά μάθει νά περιφρονεῖ τίς τιμωρίες καί τότε ὄλα πᾶνε χαμένα... Ἐπίσης ἡ ἀπειλή τότε εἶναι ἀποτελεσματική, ὅταν τό παιδί πιστεύει ὅτι θά πραγματοποιηθεῖ... Ὅταν δεῖς ὅμως ὅτι ὁ φόβος τόν ὠφέλησε, χαλάρωσε τήν αὐστηρότητα, διότι ἡ ἀνθρώπινη φύση ἔχει ἀνάγκη καί ἀπό ἐπιείκεια. Ἐς ἀπορρίψουμε λοιπόν τήν παιδαγωγική τοῦ φόβου. Δέν εἶναι δυνατό νά γίνει κάποιος καλός μέ τή βία. Ἐκεῖνος πού ἔγινε καλός μέ τήν καταπίεση, δέ θά μείνει πάντοτε καλός! Ἀλλά μόλις ἀπαλλαγεῖ ἀπό τόν καταναγκασμό, θά ἐπιστρέψει στίς κακές του συνήθειες. Ἀντιθέτως, ἐκεῖνος πού παιδαγωγεῖται μέ τέτοιον τρόπο, ὥστε νά γίνει καλός μέ τήν ἐλεύθερη ἀπόφασή του, ἀφοῦ θά γίνει καλός, θά μείνει στό καλό ἀμετακίνητος.

Γρηγόριος: Καλό εἶναι νά τιμωρεῖται ὁ μαθητής γιά νά ἀποφεύγει δεύτερο σφάλμα.

Ίωάννης: Ἐπιπλέον, γιά μερικά πράγματα πρέπει νά διδάσκουμε τά παιδιά καί νά δίνουμε ὁδηγίες καί γιά ἄλλα πρέπει νά δίνουμε ἐντολές. Ἐάν λοιπόν διατάζουμε ἐκεῖ πού νά συμβουλέψουμε ἢ συμβουλευόμε, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νά διατάξουμε, θά γίνουμε καταγέλαστοι!

Τέλος, ἄς μήν ξεχνᾶμε ποτέ ὅτι ἡ συμβουλή μας πρέπει νά συνοδεύεται καί ἀπό προσευχή! Οἱ συμβουλές πού ἐμπνεέονται ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα καί στηρίζονται στήν Ἁγία Γραφή εἶναι οἱ ἀποτελεσματικότερες! Ὑστερα, ὁ δάσκαλος δέν πρέπει μόνο νά παροτρύνει στό καλό, ἀλλά καί νά προσεύχεται καί νά βοηθά μέ τή θερμή δέησή του, ὥστε νά μήν καταποντισθοῦν οἱ μαθητές του, οὔτε νά παρασυρθοῦν ἀπό τά ἀπατηλά συνθήματα. Αὐτός πού μᾶς λύτρωσε ἀπό τό κακό μέ τρόπο θαυμαστό, πού δέν μπορεῖ νά τόν κατανοήσει ἀνθρώπινος νοῦς, αὐτός ἔχει τή δύναμη νά μᾶς διαφυλάξει καί νά μᾶς διασφαλίσει – κι ἐμᾶς καί τά παιδιά – ἀπό

κάθε κακό.

Βασίλειος: Ασφαλώς! Δέν μᾶς ἐνδιαφέρει ἀπλῶς καί μόνο νά ἐξαλειφθεῖ πάση θυσίᾳ ἡ κακή συμπεριφορά, ἀλλά νά δώσουμε σημασία στήν προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ. Διότι πρόκειται γιά εἰκόνα Θεοῦ. Γιά παράδειγμα, ὅταν μᾶς ρωτᾷ κάτι δέν πρέπει νά ἀπαντᾷμε ἀπρόθυμα, διότι αὐτό δείχνει περιφρόνηση πρὸς τόν ἀδελφό μας καί ἔτσι προσβολή πρὸς τόν Θεό. Καί μιά κι ἔχουμε πληροφορίες καί γιά ρατσιστική συμπεριφορά πρὸς κάποιους μαθητές μας ἀπό συμμαθητές τους, ἄς κάνουμε εἰδικά μαθήματα στούς μαθητές μας γιά νά ἐξαφανισθοῦν ἐντελῶς οἱ φυλετικές αὐτές διακρίσεις. Γιατί γνωρίζουμε τούς ἑαυτούς μας καί καταλαβαίνουμε ὅτι ὑπάρχει ὁμοτιμία τοῦ ἐνός ἀνθρώπου πρὸς τούς ἄλλους καί αὐτό προέρχεται ἀπό τή φύση του. Γιά μᾶς τούς χριστιανούς δέ συνιστᾷ ὑπεροχή τό γένος ἢ ἡ καταγωγή, οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε τό χρῶμα καί ἡ κατασκευή τοῦ σώματος, ἀλλά ὑπεροχή συνιστᾷ ὁ βαθμός τοῦ φόβου πού ἔχουμε πρὸς τόν Θεό. Ἡ μόνη διάκριση πού ἐπιτρέπεται στή χριστιανική κοινωνία εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὁ βαθμός τῆς ἀρετῆς, ὁ βαθμός τῆς τελειώσεως καί τοῦ ἁγιασμοῦ. Ὅποιος πλεονεκτεῖ σ' αὐτά πράγματι εἶναι ξεχωριστός στά μάτια τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀνθρώπων. Κατά τά ἄλλα, οἱ πάντες εἴμαστε συγγενεῖς, ὅλοι ἀδέλφια, παιδιά ἐνός Πατέρα, τοῦ Θεοῦ.

Ἰωάννης: Πολλοί μαθητές μας παραπονιοῦνται πῶς τούς φερόμαστε μέ τρόπο πού μᾶς κάνει ἀνάξιους σεβασμοῦ. Κι ἔχουν δίκιο γιατί ἐμεῖς εἴμαστε πρότυπο γι' αὐτούς κι ἐκεῖνοι προσπαθοῦν νά ἐξομοιώσουν τή συμπεριφορά τους μέ τή δική μας.

Βασίλειος: Πράγματι, εἶναι καθοριστική ἡ δύναμη τοῦ παραδείγματος. Ἡ ἀξιοπιστία τοῦ δασκάλου καθιστᾷ εὐπρόσδεκτο τόν λόγο του καί προετοιμάζει τούς μαθητές νά προσέξουν περισσότερο. Εἶναι γενική ἀρχή, ὅτι ἐκεῖνος πού ἄρχεται, γίνεται ὅ,τι κι ἐκεῖνος πού ἐπιστατεῖ καί ἄρχει. Ἐκεῖνος, λοιπόν, πού παιδαγωγεῖ

πρέπει να θυμάται την εντολή του Ἀποστόλου Παύλου: «Τύπος γίνου τῶν πιστῶν», παρέχοντας ὡς ὑπόδειγμα τή δική του ζωή. Ἀκόμη κι ὅταν σιωπᾷ ὁ δάσκαλος, τό παράδειγμα τῶν ἔργων του θά εἶναι διδασκαλία, ἰσχυρότερη ἀπό κάθε προφορικό λόγο.

Γρηγόριος: Ἄριστη διδασκαλία εἶναι τό νά διδάσκεται κανεῖς μέ ἔργα καί λόγια κι ὄχι μόνο μέ λόγια. Ἡ νά μή διδάσκεις καθόλου ἢ νά διδάσκεις μέ τή συμπεριφορά σου. Νά μήν προσελκύεις μέ τό ἓνα χέρι καί μέ τό ἄλλο νά ἀπωθεῖς. Θά ἔχεις λιγότερη ἀνάγκη ἀπό λόγια, ὅταν πράττεις ἐκεῖνα πού πρέπει· ὁ ζωγράφος διδάσκει πιά πολύ μέ τίς ἀνάγλυφες εἰκόνες του. Νά γίνεις σοφός, γιά νά κάνεις τούς ἄλλους σοφούς. Νά γίνεις φῶς, γιά νά φωτίζεις. Ν' ἀγγίξεις τόν Θεό, γιά νά φέρεις κι ἄλλους σ' Αὐτόν. Ν' ἀγιαστεῖς, γιά νά ἀγιάσεις.

Ἰωάννης: Ἐκεῖνος πού διδάσκει ἄλλους, ἀκόμα καί ἂν δέν ὠφελεῖται τίποτε ἄλλο, τουλάχιστον διδάσκοντας συγκινεῖται βαθιά, καί μάλιστα ὅταν βλέπει ὅτι εἶναι υπεύθυνος γι' αὐτά γιά τά ὁποῖα ἐπικρίνει τούς ἄλλους. Ποιό εἶναι λοιπόν τό ὄφελος τῆς διδασκαλίας ὅταν δέ διδάσκουμε καί δέν διορθώνουμε τούς ἑαυτούς μας; Ὁ δάσκαλος πρέπει πρῶτα νά εἶναι δάσκαλος τοῦ ἑαυτοῦ του καί μετά τῶν ἄλλων. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ στρατηγός, ἂν δέν γίνει προηγουμένως ἄριστος στρατιώτης, δέν θά μπορέσει ποτέ νά γίνει στρατηγός, ἔτσι καί ὁ δάσκαλος.

Γρηγόριος: Ἡ ἀγάπη μας πρὸς τόν μαθητή πρέπει νά ἔχει δυό διαστάσεις. Ἡ μιά ὀπλίζει τόν δάσκαλο μέ ὑπομονή καί αἰσιοδοξία κι ἡ ἄλλη ἀσκεῖ μεγάλη μορφωτική ἐπίδραση στίς ψυχές τῶν παιδιῶν. Τίποτε δέν προσελκύει τόν μαθητή περισσότερο, ἀπό τό νά αἰσθάνεται ὅτι ὁ δάσκαλός του τόν ἀγαπᾷ καί φροντίζει γι' αὐτόν. Ἐνθουσιάζεται ὁ μαθητής, ὅταν βλέπει πῶς ὁ δάσκαλος τόν πλησιάζει καί δέν τόν περιφρονεῖ.

Χρυσόστομος: Ναι, άναμφίβολα, εἶναι μέγáλος δάσκαλος ή άγάπη. Εἶναι ικανή κι άπό τήν πλάνη νά άπομακρύνει και τή συμπεριφορά νά διορθώσει και σέ άνώτερη ζωή νά όδηγήσει. Η άγάπη δέν κάνει τίποτε άσχημο, άλλά μέ τά χρυσά της φτερά, σκεπάζει τά σφάλματα τών άγαπημένων. Η άγάπη δέν παραχωρεἰ τό περίσσειμα, άλλά χαρίζει τόν έαυτό της.

«ΕΝ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΥΘΕΣΙΑ ΚΥΡΙΟΥ»

Ίωάννης: Έπιτρέψτε μου νά προσθέσω και κάτι άκόμη. Νομίζω ότι πρέπει νά έπιστήσουμε τήν προσοχή των γονέων όχι μόνο νά έκπαιδεύουν τά παιδιά τους στις τέχνες και τό σχολείο, άλλά και νά τά έκπαιδεύουν «**έν παιδεία και νουθεσία Κυρίου**». Νά προσέχουν τίς συναναστροφές τους, για νά έλέγχουν τί λέγεται εκεί και τί μαθαίνει τό παιδί. Δέν πρέπει ν' άφήσουν τόν όποιοδήποτε νά γίνει οικόδόμος του ψυχικού κόσμου τών παιδιών τους. Νά τούς προτείνουμε νά τούς διαβάσουν διηγήσεις άπό τήν Άγία Γραφή. Δέν έπιτρέπεται στα παιδιά νά τρέφονται μέ παραμύθια μωρά κατάλληλα για γριές. Π.χ. τί έκανε ό ένας και τί άνταπέδωσε ό άλλος. Νά διηγούμαστε ιστορίες άπό τήν Άγία Γραφή, π.χ. του Κάιν και του Άβελ και μάλιστα νά καταγλυκαίνουμε τή διήγηση, ώστε νά τή δέχεται τό παιδί και νά αισθάνεται χαρά και τερπνότητα. Νά τά έπαναλαμβάνουμε συχνά και μάλιστα όταν καταλάβει τό διήγημα, τότε νά του ποϋμε: «Βλέπεις πόσο κακό εἶναι ή γαστριμαργία; Βλέπεις πόσο κακό εἶναι νά φθονεἰς τόν άδελφό σου;»

Όταν μεγαλώσει νά λές και «φοβερότερα διηγήματα». Όταν εἶναι σέ άπαλή ήλικία, νά μήν τό φορτώνεις μέ τόσο μέγáλο βάρος τό παιδί. Όταν φθάσει σέ ήλικία δεκαπέντε έτών και περισσότερο άς άκούει και για τή γέεννα. Όταν φθάσει τά δεκαοκτώ μίλησέ του για τόν κατακλυσμό, για τά Σόδομα, για τά γεγονότα τής Αιγύπτου, όσα εἶναι γεμάτα τιμωρίες. Μάλιστα νά τά διηγείσαι έκτεταμένα, μέ κάθε λεπτομέρεια. Όταν μεγαλώσει περισσότερο νά του μιλήσεις για τήν Καινή Διαθήκη, για τή χάρη, για τήν καταδίκη. Μέ τέτοια λόγια νά περιφράσεις τήν άκοή

του και μέσα από τό σπίτι σου νά τοῦ παρέχεις τά ὑποδείγματα.

Βασίλειος: Συμφωνῶ ἀπολύτως! Οἱ ἱστορίες τῶν Γραφῶν εἶναι τό κατάλληλο φάρμακο γιά τά ἀρρωστήματά μας. Ὁ φίλος τῆς σωφροσύνης ἀνοίγει τήν ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ καί διδάσκεται ἀπ' αὐτές τίς σώφρονες πράξεις... Τό ἴδιο μπορεῖ νά διδαχθεῖ κι ἀπό τόν Ἰώβ, ὁ ὁποῖος ἦταν σταθερός σέ ὅλες τίς καταστάσεις. Μέ δύο λόγια, ὅπως οἱ ζωγράφοι , ὅταν ζωγραφίζουν εἰκόνες ἀπό πρότυπα προσπαθοῦν νά μεταφέρουν τόν χαρακτήρα τοῦ προτύπου στό καλλιτέχνημά τους, ἔτσι καί ὁποῖος προσπαθεῖ νά καταστήσει τόν ἑαυτό του τέλειο σέ κάθε εἶδος ἀρετῆς, πρέπει νά προσβλέπει στούς βίους τῶν ἀγίων, σάν ἀγάλματα κινούμενα καί δρῶντα καί νά οικειοποεῖται τήν ἀγαθότητά τους μέ τή μίμηση.

Ἀλλά καί ἡ προσευχή, ἰδιαιτέρως ἡ κοινή προσευχή τῶν παιδιῶν μέ τούς γονεῖς καί τούς δασκάλους, δημιουργεῖ καί ἀναπτύσσει τήν ἀγάπη καί τήν ἀδελφосύνη, μεταξύ αὐτῶν πού προσεύχονται.

Ἰωάννης: Ἀσφαλῶς. Μά καί ἡ ἐκκλησιαστική μουσική ἔχει μεγάλη μορφωτική δύναμη. Ἄν παιδεύσουμε τή γλώσσα τοῦ παιδιοῦ καί τοῦ νέου νά ψάλλει, θά ντραπεῖ μετά ἡ ψυχὴ του νά ἐπιθυμήσει τά ἀντίθετα.

Γρηγόριος: Ὅμως, πρέπει νά ἐνδιαφερθοῦμε καί γιά τό μέλλον τῶν μαθητῶν μας. Ὁ δάσκαλος ὀφείλει νά διακρίνει ἐγκαίρως τίς κλίσεις τῶν μαθητῶν του καί νά ὑποδεικνύει, ὅταν φθάσουν στήν κατάλληλη ἡλικία, ποιόν κλάδο καί ποιό ἐπάγγελμα ν' ἀκολουθήσουν, ἀφοῦ ὁ,τι γίνεται μέ τίς ὑποδείξεις τῆς φύσης πετυχαίνει, ἐνῶ ὁ,τι εἶναι ἀντίθετο μ' αὐτήν, ἀποτυχαίνει.

Γρηγόριος: Πρὶν τελειώσουμε, σᾶς παρακαλῶ νά ἐτοιμάσετε ἐγκαίρως τίς εἰσηγήσεις σας γιά τήν ἐπόμενη συνεδρίαση.

Γιά τό ὁλόήμερο σχολεῖο ἀναθέτουμε στόν Βασίλειο, λόγω τῆς σχετικῆς του ἐμπειρίας.

Τούς πανηγυρικούς λόγους στίς ἐορταστικές ἐκδηλώσεις ἀναλαμβάνει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἐνῶ τήν καλλιέργεια τῆς ποίησης καί τούς ποιητικούς ἀγῶνες θ' ἀναλάβω ἐγώ.

Δέν ὑπάρχει ἄλλο θέμα καί λύεται ἡ συνεδρίαση.